

CHARAKTERYSTYCZNE KOŁOKACJE W WYBRANYCH EKOREPORTAŻACH PRASOWYCH Z LAT 2022–2024

Katarzyna Ostrowska

 0000-0001-9638-0308

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

ABSTRACT

Characteristic Collocations in Selected Press Eco-reports from 2022–2024

The article aims to present collocations typical of the genre of press ecoreportage based on selected articles from the *National Geographic Magazine. Poland* from 2022–2024. To perform this task, the following methods were used: corpus analysis – creating a corpus of twenty press texts on ecology, quantitative and qualitative analysis – extracting the most important word compounds using the Corpusomat tool from the CLARIN-PL infrastructure relative to C-value. The C-value indicator says a lot about the importance of collocation for a given corpus; on its basis, it is possible to predict the validity of word compounds in other press texts. The study selected the most important collocations for the ecoreportage genre with a C-value of more than 10.00 (>10,00), such as: climate change, global warming, water pollution, iceberg, ocean wave. This means that the topics of climate change, global warming, water pollution, melting icebergs and causing ocean waves will also be an important theme in other texts in the genre of contemporary press eco-reportage.

Keywords: word compounds, ecological reportage, climate change, global warming

Wprowadzenie

Tematyka reportaży od wielu lat stanowiła przedmiot zainteresowań badaczy z dyscyplin nauk o mediach, literaturoznawstwa i językoznawstwa. Odmianami reportażu zajmowali się m.in. Jacek Maziarski (1966, s. 91–100) czy Kazimierz Wolny (1991, s. 73)¹. Jedną z możliwości przedstawiania typologii reportażu jest klasyfikacja słownictwa w nim zawartego w określone kręgi tematyczne. Poszczególne słowa i związki wyrazowe grupują się w pola tematyczne występujące w reportażach i tym samym dają możliwość wnioskowania o określonym typie reportażu (zob. Pisarek 1972; 2016, s. 12–20; Kajtoch 2008). Z perspektywy prasoznawstwa istotne są badania Wojciecha Kajtocha, który w publikacji pt. „Językowe obrazy świata i człowieka w prasie młodzieżowej i alternatywnej” (2008) zaprezentował słownik tematyczno-frekwencyjny leksyki używanej w różnych typach pism młodzieżowych wraz z listami rangowymi. Współcześnie za pośrednictwem narzędzi językoznawstwa korpusowego (np. CLARIN PL²), umożliwiających wyznaczenie frekwencji oraz ważności wyrazów i kolokacji, wnioskuje się o określonym temacie tekstu, przynależności do sfery tematycznej, pola tematycznego czy podpól tematycznych.

Na tej podstawie w monografii pt. „Słownictwo wybranych polskich reportaży książkowych (2004–2018), t. II: Klasyfikacja tematyczna” (Ostrowska 2023c, s. 38) wyróżniono sferę tematyczną *Przyroda*, a w jej obrębie dwa pola tematyczne, tj.: *Ziemia; Świat roślin i zwierząt*. W obrębie pierwszego pola wyróżniono subpola takie jak: *pory dnia i roku* (leksemy: *jesień, lato, noc, rano, wiosna*); *niebo, Ziemia, przestrzeń* (*gaz, niebo, powietrze, przestrzeń, słońce, światło, ziemia*); *pogoda* (*deszcz, gorąco, ogień, padać, upał, wiatr*); *ukształtowanie terenu* (*brzeg, góra, kamień, łód, morze, ocean, park, pejzaż, piasek, plaża, pustynia, rzeka, teren, woda, wzgórze*); *zniszczenie środowiska* (*śmieć*). Do drugiego pola tematycznego zaliczono zaś następujące podpola: *nazwy roślin* (*drzewo, kwiat, natura, owoc*); *nazwy odnoszące się do zwierząt* (*azyl, pies, ptak, róg, ryba, zwierzę*).

Tym samym teksty reportaży nasycone słownictwem ze sfery tematycznej *Przyroda* można zaliczyć do gatunku *reportażu ekologicznego* (*ekoreportaży*), czyli gatunku publicystycznej wypowiedzi prasowej, dotyczącej ekologii, działań propagujących „ochronę środowiska oraz styl życia zgodny z naturą” (Żmigrodzki 2007). Warto podkreślić, że gatunek ekoreportaży wpisuje się w badania z zakresu *ecomedia studies, environmental studies*, które różnicują przyrodę od wytworów

1 Jacek Maziarski (1966, s. 91–100), autor „Anatomii reportażu”, podzielił teksty reportaży na: relacje (relacje dziennikarskie, rozbudowane relacje, reportaż podróżniczy), szkice (szkic środowiskowy, problemowy, portretowy), reportaże fabularne oraz formy pośrednie. Kazimierz Wolny (1991, s. 73) zaś w monografii pt. „O poetyce współczesnego reportażu polskiego 1945–1985” dokonał podziału reportaży na typy: literacki, publicystyczny, fabularny, problemowy, psychologiczny, środowiskowy, społeczno-obyczajowy, społeczno-kulturalny, społeczno-polityczny, produkcyjny, technologiczny, naukowy, demaskatorski, historyczny, współczesny, sądowy, kryminalny, podróżniczy, krajowy, zagraniczny, sportowy, wojskowy, wojenny, okupacyjny.

2 <https://clarin-pl.eu/>; 4.02.2024 r.

człowieka (opozycja natura – kultura), a także podkreślają wpływ ludzi na środowisko naturalne (zob. Ivakhiv, López 2024, s. 19–34).

Podstawowe założenia

Podstawowym celem niniejszego artykułu jest prezentacja charakterystycznych kolokacji dotyczących ekologii na podstawie reportaży prasowych z lat 2022–2024. Aby tego dokonać, posłużono się metodami analizy korpusowej oraz ilościowo-jakościowej (zob. Ruszkowski 2004).

W pierwszej kolejności pozyskano korpus najnowszych dwudziestu tekstów publicystycznych z czasopisma *National Geographic. Polska* dotyczących ochrony środowiska oraz należących do gatunku reportażu ekologicznego³. Następnie, używając narzędzia Korpusomat (zob. Kieraś, Kobyliński 2021, s. 49–58) z infrastruktury CLARIN-PL, posłużono się metodą ilościowo-jakościową. Najbardziej istotne semantycznie związki wyrazowe zostały wyekscerpowane zgodnie z parametrem C-value, który uwzględnia częstotliwość występowania kolokacji oraz poszczególnych słów w całym korpusie długość słów i kolokacji, ich unikalność oraz kontekst. Omawiany wskaźnik pomaga w identyfikacji mniej oczywistych, ale

3 Do korpusu zaliczono następujące ekoreportaże z *National Geographic. Polska*: Białek A. (2022). Co to znaczy „sejsmologia” i czym zajmują się sejsmolodzy? Trzęsienia ziemi pod lupą naukowców.; Białek A. (2023). Zanieczyszczenia wód – przyczyny, skutki i zapobieganie. Jak dbać o czystość wód?; Białek A. (2024). Ciekawostki o żółwiach. Te najdłużej żyjące zwierzęta lądowe opanowały niemal wszystkie ekosystemy; Globalne ocieplenie – 4 fakty na temat zmian klimatu, które trzeba znać. Oddajemy głos nauce (2023); Łysiak M. (2023a). Czy dokarmianie zimą szkodzi dzikim ptakom? Nowe badania wywołują kontrowersje; Łysiak M. (2023b). Te wyspy jako pierwsze mogą być niezdatne do zamieszkania przez zmiany klimatu. Wśród nich turystyczny raj; Łysiak M. (2022). Zmiany klimatu doprowadzają do zmiany koloru Ziemi. Widać to na mapie; Rybski J. (2023a). Niepokojące wieści z oceanu. Rekiny młoty znikają z niektórych swoich siedlisk; Rybski J. (2023b). Śmieci w oceanie jest coraz więcej. Niektóre osmiornice zaczynają się w nich chować; Rybski J. (2023c). Tam i z powrotem. Kraby wielokrotnie odwracały kierunek swojej ewolucji, zmieniając środowisko życia; Rybski J. (2023d). Te chemikalia zatruwają planetę. Zagrożonych jest ponad 150 gatunków na wszystkich kontynentach; Rybski J. (2024). Zabijamy rocznie 80 milionów rekinów – tylko dla ich płetw. Znaczna część z nich to gatunki zagrożone; Salik M. (2022). Nowy sposób na globalne ocieplenie? Naukowcy chcą użyć oceanów z pomocą specjalnie zaprojektowanych nanocząsteczek; Salik M. (2023a). Gigantyczna góra lodowa, jedna z największych w ostatnim czasie, oddala się od Antarktydy. Dokąd zmierza?; Salik M. (2023b). Islandia w stanie podwyższonej gotowości: lada chwila może tam wybuchnąć wulkan; Salik M. (2023c). Na Antarktydzie płynęły kiedyś rzeki. Miliony lat temu ukształtowały tamtejszy krajobraz; Salik M. (2024). Zagłada wielkich małp. Dlaczego największe naczelne, jakie kiedykolwiek chodziły po Ziemi, wyginęły?; Zambrzycka-Kościelnicka E. (2023). Globalne ocieplenie „kołysze” naszą planetę. Łączy się to ze wzrostem liczby morskich sztormów; Zdziebłowski Sz. (2024a). Śmieciowa dieta polskich bocianów. Zamiast żab niedopałki. Skąd to wiemy?; Zdziebłowski Sz. (2024b). Zanieczyszczenie światłem nasila się. Polskie niebo w nocy bywa jaśniejsze niż za dnia.

ważnych związków wyrazowych, dzięki czemu można stwierdzić, że im wyższa wartość C-value, tym bardziej istotna kolokacja (zob. tab. 1).

Kolokacje w ekoreportażach

Tabela 1. Charakterystyczne kolokacje w wybranych ekoreportażach prasowych z lat 2022–2024 względem C-value

Kolokacja	C-value (C _v)	Liczba wystąpień
zmiana klimatu	22,00	23
globalne ocieplenie	19,67	21
zanieczyszczenie wód	13,00	15
góra lodowa	11,50	13
fala oceaniczna	11,25	13
fala sejsmiczna	8,00	9
poziom mórz	7,50	9
powierzchnia Ziemi	7,00	8
trzęsienie ziemi	7,00	8
pokrywa lodowa	5,75	7
gatunek zagrożony	5,00	5
zmiana koloru	5,00	7
działalność człowieka	5,00	6
opóźniacz palenia	5,00	5
dno morskie	5,00	5
wschodni lądolód antarktyczny	4,75	3
zatoka kalifornijska	4,70	2
organizm żywy	4,00	2
milion rekinów	4,00	2
związek chemiczny	4,00	2
zanieczyszczenie komunalne	4,00	2
dwutlenek węgla	4,00	2
nawożenie oceanów	4,00	2
bocian biały	4,00	2

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie powyższej tabeli charakterystyczne kolokacje reportażowe można zaklasyfikować do trzech podstawowych grup.

Do pierwszej grupy zalicza się związki wyrazowe, w których badany wskaźnik wynosi więcej niż 10,00 (>10,00). Należą tutaj najistotniejsze kolokacje względem

całego badanego korpusu, tj.: *zmiana klimatu* (=22,00), *globalne ocieplenie* (=19,67), *zanieczyszczenie wód* (=13,00), *góra lodowa* (=11,50), *fala oceaniczna* (=11,25). Biorąc pod uwagę wskaźnik istotności C-value, na podstawie obserwowanego korpusu można stwierdzić, że wymienione najistotniejsze związki wyrazowe będą także ogrywały ważną rolę w innych ekoreportażach prasowych.

Słownictwo ze środkowej grupy z wartością pomiędzy 5,00 a 10,00 wskazuje na ważne pod względem tematyki ekologii związki znaczeniowe, jednak nie najważniejsze. Zaliczają się tutaj takie kolokacje, jak: *fala sejsmiczna* (=8,00), *poziom mórz* (=7,50), *powierzchnia Ziemi* (=7,00), *trzęsienie ziemi* (=7,00), *pokrywa lodowa* (=5,75), *gatunek zagrożony* (=5,00), *zmiana koloru* (=5,00), *działalność człowieka* (=5,00), *opóźniacz palenia* (=5,00), *dno morskie* (=5,00).

Natomiast do trzeciej grupy wlicza się leksykę z parametrem poniżej 5,00 <5,00). Są to związki wyrazowe, których zarówno współczynnik istotności, jak i frekwencja, nie są wysokie i są całkowicie uzależnione od tematyki badanego tekstu publicystycznego, np.: *wschodni lądolód antarktyczny* (=4,75), *zatoka kalifornijska* (=4,70), *organizm żywy* (=4,00), *milion rekinów* (=4,00), *związek chemiczny* (=4,00), *zanieczyszczenie komunalne* (=4,00), *dwutlenek węgla* (=4,00), *nawożenie oceanów* (=4,00), *bocian biały* (=4,00).

Należy podkreślić, że im wyższy wskaźnik C-value, tym kolokacje są bardziej istotne dla wybranego korpusu; mogą także stanowić wykładnik językowy innych tekstów prasowych reprezentujących gatunek ekoreportażu.

Zmiana klimatu

Kolokacja *zmiana klimatu* jest w badanym korpusie najistotniejsza, o czym świadczy najwyższy wskaźnik równy 22,00. Oznacza ona „ogół zjawisk pogodowych na danym obszarze w okresie wieloletnim, które ulegają zmianie; ustalana jest na podstawie wieloletnich obserwacji różnorodnych składników, najczęściej pomiarów temperatury, opadów atmosferycznych i wiatru” (Słowosieć). Występuje w ponad połowie przytoczonych ekoreportaży prasowych – w jedenastu tekstach – z czego najbardziej eksponowana jest w tekstach: „Zagłada wielkich małp. Dlaczego największe naczelne, jakie kiedykolwiek chodziły po Ziemi, wyginęły?” (Salik 2024) oraz „Globalne ocieplenie – 4 fakty na temat zmian klimatu, które trzeba znać. Oddajemy głos nauce” (2023), np.:

[1] Zmiana klimatu doprowadziła do zagłady małp.

Naukowcy prowadzili badania w 22 jaskiniach w regionie Kuangsi. W połowie z nich znaleziono ślady wielkich małp, w drugiej nie (Salik 2024).

[2] Czy możemy znaleźć lepszy sposób na organizację naszego życia? Zmiana klimatu nie jest oszustwem ani spiskiem naukowym, a wielkim wyzwaniem („Globalne ocieplenie – 4 fakty na temat zmian klimatu, które trzeba znać. Oddajemy głos nauce” 2023).

[3] Zmiany klimatu to jedno z największych wyzwań współczesnej cywilizacji (Łysiak 2022).

[4] W ruletce, którą jest nasza pogoda, zmiana klimatu sprawia, że niektóre liczby trafiają się częściej („Globalne ocieplenie – 4 fakty na temat zmian klimatu, które trzeba znać. Oddajemy głos nauce” 2023).

[5] 47% spośród 976 badanych w 2016 r. gatunków wycofało się z zajmowanych wcześniej obszarów na ciepłym skraju swego zasięgu. Zjawisko powtarza się w różnych typach siedlisk. Może ono oznaczać, że te gatunki nie są w stanie przystosować się do zmian klimatu („Globalne ocieplenie – 4 fakty na temat zmian klimatu, które trzeba znać. Oddajemy głos nauce” 2023).

Zmiana klimatu przedstawiana jest w powyższych fragmentach jako wyzwanie współczesnych czasów, które wiąże się zubożeniem gatunków roślinnych i zwierzęcych (np. mały). Określone gatunki zwierząt nie są w stanie funkcjonować w nowych okolicznościach przyrody, dlatego – jeśli to możliwe – zmieniają swoje siedliska. Zwraca także uwagę łączenie zmian klimatu z globalnym ociepleniem oraz przedstawianie różnorodnych faktów, tj. dat, liczb, statystyk charakterystycznych dla gatunku reportażu (np. 22 jaskinie, 47%, 976 badanych, 2016 r.).

Globalne ocieplenie

Związek wyrazowy *globalne ocieplenie* występuje jako synonim *zmiany klimatu*. Ma wysoki współczynnik istotności równy 19,67 i oznacza „zjawisko gwałtownego ocieplania się planety, spowodowane nagromadzeniem się gazów cieplarnianych w atmosferze” (Słowosieć). Występuje w siedmiu tekstach, przy czym główny wątek tematyczny stanowi w następujących ekoreportażach: „Globalne ocieplenie – 4 fakty na temat zmian klimatu, które trzeba znać. Oddajemy głos nauce” (2023), „Nowy sposób na globalne ocieplenie? Naukowcy chcą użyć oceanów z pomocą specjalnie zaprojektowanych nanocząsteczek” (Salik 2022), „Zmiany klimatu doprowadzają do zmiany koloru Ziemi. Widać to na mapie” (Łysiak 2022), „Te wyspy jako pierwsze mogą być niezdatne do zamieszkania przez zmiany klimatu. Wśród nich turystyczny raj” (Łysiak 2023b), np.:

[6] Globalne ocieplenie nie jest mitem. Nauka podpowiada nam, jak możemy stawić czoło katastrofalnym zmianom klimatu („Globalne ocieplenie – 4 fakty na temat zmian klimatu, które trzeba znać. Oddajemy głos nauce” 2023).

[7] Ostatnie lata to dramatyczny wzrost globalnego ocieplenia. I nie jest to bynajmniej zjawisko naturalne („Globalne ocieplenie – 4 fakty na temat zmian klimatu, które trzeba znać. Oddajemy głos nauce” 2023).

[8] Jak usunąć z atmosfery nadmiar gazów cieplarnianych, a szczególnie dwutlenku węgla, napędzającego globalne ocieplenie? (Salik 2022).

- [9] Naukowcy i klimatolodzy są zgodni, że postępujące globalne ocieplenie to w dużej mierze zasługa działań człowieka. Sama nazwa „globalne ocieplenie” może być jednak myląca. Nie wszędzie klimat zmienia się tak samo (Łysiak 2022).
- [10] Globalnie ocieplenie ma bezpośredni wpływ na to, jak zmienia się wygląd naszej planety, a przez to warunki życia (Łysiak 2023b).

Globalne ocieplenie prezentowane jest jako niechlubny efekt ingerencji człowieka w naturę, wiąże się z poważną zmianą klimatu, którą należy pokonać poprzez usunięcie zarówno dwutlenku węgla, jak i innych gazów cieplarnianych z atmosfery,

Zanieczyszczenie wód

Zanieczyszczenie wód występuje ze wskaźnikiem C-value równym 13,00, plasując się tym samym na trzecim miejscu spośród najistotniejszych kolokacji w reportażach prasowych. Oznacza „ogół właściwości środowiska wodnego, które są sprzeczne z normą dla określonych parametrów tego zbioru” (Słowosieć); stanowi główny temat w tekstach prasowych o tytułach: „Zanieczyszczenia wód – przyczyny, skutki i zapobieganie. Jak dbać o czystość wód” (Białek 2023), „Te chemikalia zatrują planetę. Zagrożonych jest ponad 150 gatunków na wszystkich kontynentach” (Rybski 2023d), np.:

- [11] Eksperti od dawna wskazują bowiem, że substancje te bardzo łatwo przenikają do środowiska. Dzieje się to wskutek wycieków, składowania odpadów, zanieczyszczania wód i parowania (Rybski 2023d).
- [12] Czy wiesz, że co trzeci człowiek nie ma dostępu do bieżącej wody, a każdego roku ok. 3,5 mln osób umiera w następstwie braku wody pitnej lub spożycia zanieczyszczonej wody? (Białek 2023).
- [13] Mówiąc o zanieczyszczeniach wód, na myśli trzeba mieć sytuację, w której pod wpływem działania różnych czynników dochodzi do wystąpienia niekorzystnych zmian w obszarze ich właściwości bakteriologicznych, chemicznych i fizycznych (Białek 2023).
- [14] Zanieczyszczenia wód ujmuje się w kilkunastu różnych klasyfikacjach, które uwzględniają m.in. ich pochodzenie, zakres wpływu na organizmy żywe, źródło i trwałość (Białek 2023).
- [15] Skutki zanieczyszczenia wód mają charakter wielowymiarowy i zależą przede wszystkim od źródła ich występowania (Białek 2023).

Omawiany związek wyrazowy występuje w kontekście chemikaliów, które trafiają do wody, zanieczyszczeń produkowanych przez człowieka – przemysłowych, komunalnych, rolniczych, a także przewidywanych skutków – zmian chemicznych, fizycznych. Na uwagę zasługują kolejne elementy wzmagające dokumentarność ekoreportażu, tj. powoływanie się na ekspertów (*eksperti od dawna wskazują*), przywoływanie fachowej terminologii oraz konkretnych liczb (*3,5 mln osób*).

Góra lodowa

Kolokacja *góra lodowa* występuje ze wskaźnikiem istotności równym 11,50, a więc prawie od połowę niższym od najistotniejszego związku – *zmiana klimatu*. Mimo to jest jedną z najbardziej charakterystycznych kolokacji ekoreportażowych, definiowaną przez zespół Słowosieci jako „fragment lodu lodowcowego” (Słowosieć). Jest przytaczana aż w ośmiu analizowanych tekstach, w tym stanowi główny temat tekstu prasowego pt. „Gigantyczna góra lodowa, jedna z największych w ostatnim czasie, oddala się od Antarktydy. Dokąd zmierza?” (Salik 2023a), tj.:

[16] Góra lodowa A23a pozostawała nieruchoma przez ponad trzy dekady. Ostatnio jednak zaczęła się przemieszczać. Może się okazać, że opuści wody otaczające południowy kontynent (Salik 2023a).

[17] Górę lodową popychają silne prądy morskie i wiatry (Salik 2023a).

[18] Góra lodowa tej wielkości może przetrwać dość długi czas na Oceanie Południowym i może popłynąć dalej na północ, w stronę Republiki Południowej Afryki, gdzie może zakłócić żeglugę [...] (Salik 2023a).

[19] Chad Greene z NASA wyjaśniał „New Scientistowi”, że tak duże góry lodowe odrywają się od Antarktycznych lodowców szelfowych średnio raz na dekadę (Salik 2023a).

[20] – Góry lodowe są jak trzęsienia ziemi: mamy dużo małych i niewiele potężnych, takich jak A23a – powiedział Greene (Salik 2023a).

Góra lodowa porównywana jest w przytoczonych wypowiedziach do trzęsień ziemi, które mogą być zarówno potężne, jak i niewielkie, mogą się przemieszczać oraz zakłócać żeglugę. Dokumentarność wypowiedzi dodatkowo wzmagają nazwy geograficzne (*A23a*, *Ocean Południowy*, *Republika Południowej Afryki*), nazwy organizacji (NASA), czasopism (*New Scientist*) oraz nazwiska ekspertów (*Chad Greene*).

Fala oceaniczna

Związek wyrazowy *fala oceaniczna* występuje w badanym korpusie ze wskaźnikiem C-value równym 11,25. Oznacza „wzniesienie, spiętrzenie oceanu powstałe wskutek działania prądu lub wiatru” (Słowosieć) i stanowi główny temat tekstu pt. „Globalne ocieplenie „kołysze” naszą planetą. Łączy się to ze wzrostem liczby morskich sztormów” (Zambrzycka-Kościelnicka 2023), np.:

[21] Jednak najbardziej rozpowszechnionym na całym świecie sejsmicznym sygnałem tła jest nieustanny huk wytwarzany przez sztormowe fale oceaniczne (Zambrzycka-Kościelnicka 2023).

[22] Gdy fale oceaniczne wznoszą się i opadają, wywierają nacisk zarówno na dno morskie, jak i struktury poniżej. Tym samym generują fale sejsmiczne (Zambrzycka-Kościelnicka 2023).

[23] Okazuje się, że najbardziej powszechnym sejsmicznym sygnałem tła jest huk wytwarzany przez sztormowe fale oceaniczne (Zambrzycka-Kościelnicka 2023).

[24] Wyniki wskazują, że uśredniona globalnie energia fal oceanicznych do końca XX wieku rosła w średnim tempie 0,27% rocznie (Zambrzycka-Kościelnicka 2023).

[25] Uchwycono w nim tłumiące fale skutki wzrostu i kurczenia się lodu morskiego na Antarktydzie, a także wieloletnie wzloty i upadki związane z cyklami El Niño i La Niña oraz ich długoterminowy wpływ na fale oceaniczne i sztormy (Zambrzycka-Kościelnicka 2023).

W powyższych wypowiedziach *fala oceaniczna* występuje jako skutek globalnego ocieplenia, który wytwarza nieustanny huk oraz generuje fale sejsmiczne. Dodatkowo w powyższym tekście zostały podkreślone fakty za pośrednictwem dat (*XX wiek*), informacji statystycznych (*0,27% rocznie*) oraz profesjonalnych terminów (*El Niño i La Niña*).

Podsumowanie

Podsumowując powyższe analizy, należy podkreślić dwa ważne wnioski.

Po pierwsze, najistotniejsze dla badanego korpusu tekstów związki wyrazowe występują ze wskaźnikiem istotności C-value równym powyżej 10,00 >10,00). Oznacza to, że tematyka dotycząca zmian klimatu, globalnego ocieplenia, zanieczyszczania wód, topnienia gór lodowych oraz wywoływania fal oceanicznych będzie stanowiła także ważny motyw w innych tekstach z gatunku współczesnego ekoreportażu prasowego.

Po drugie, w reportażu ekologicznym, wpisującym się w badania z zakresu *ecomedial studies*, *environmental studies*, silnie podkreśla się opozycję: przyroda – człowiek. To, co naturalne, jest dobre; to, co stanowi zaś wytwór człowieka, często prowadzi do katastrofalnych zmian klimatycznych, globalnego ocieplenia, topnienia lodowców czy zanieczyszczeń zbiorników wodnych, rzek.

Należy także zauważyć, że w tekstach ekologicznych eksponowane są elementy dokumentarności, świadczące o faktach, takie jak: daty, liczby, statystyki, nazwy geograficzne, organizacje, czasopismo, nazwiska ekspertów, profesjonalne terminy.

Wskaźnik C-value sporo mówi o istotności kolokacji dla danego korpusu; na jego podstawie można przewidywać ważność związków wyrazowych w innych tekstach prasowych. Należy jednak pamiętać, że stanowi on jedną z możliwych metod wykorzystywanych w ramach stylistycznej interpretacji tekstu.

Bibliografia podmiotowa

Białek A. (2024). Ciekawostki o żółwiach. Te najdłużej żyjące zwierzęta lądowe opanowały niemal wszystkie ekosystemy. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/artukul/ciekawostki-o-zolwiach-niecodzienne-informacje-o-tych-niezwyklym-zwierzetach>; 4.02.2024].

- Białek A. (2022). Co to znaczy „sejsmologia” i czym zajmują się sejsmolodzy? Trzęsienia ziemi pod lupą naukowców. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/artukul/co-to-znaczy-sejsmologia-i-czym-zajmuja-sie-sejsmolodzy>; 4.02.2024].
- Białek A. (2023). Zanieczyszczenia wód – przyczyny, skutki i zapobieganie. Jak dbać o czystość wód? *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/artukul/zanieczyszczenia-wod-przyczyny-skutki-i-zapobieganie-jak-dbac-o-czystosc-wod>; 4.02.2024].
- Globalne ocieplenie – 4 fakty na temat zmian klimatu, które trzeba znać. Oddajemy głos nauce (2023). *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/artukul/7-faktow-na-temat-globalnego-ocieplenia-ktore-trzeba-znac#elektrownia-wiatrowa-pod-tarfai-w-maroku>; 4.02.2024].
- Łysiak M. (2023a). Czy dokarmianie zimą szkodzi dzikim ptakom? Nowe badania wywołują kontrowersje. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/artukul/naukowcy-nie-sa-przekonani-do-dokarmiania-ptakow-zima>; 4.02.2024].
- Łysiak M. (2023b). Te wyspy jako pierwsze mogą być niezdatne do zamieszkania przez zmiany klimatu. Wśród nich turystyczny raj. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/artukul/te-wyspy-jako-pierwsze-moga-byc-niezdatne-do-zamieszkania-przez-zmiany-klimatu-wsrod-nich-turystyczny-raj-231115124959>; 4.02.2024].
- Łysiak M. (2022). Zmiany klimatu doprowadzają do zmiany koloru Ziemi. Widac to na mapie. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/artukul/zmiany-klimatu-doprowadzaja-do-zmiany-koloru-ziemi-widac-to-na-mapie-220926113306>; 4.02.2024].
- Rybski J. (2023a). Niepokojące wieści z oceanu. Rekiny młoty znikają z niektórych swoich siedlisk. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/artukul/niepokojace-wiesci-z-oceanu-rekiny-mloty-znikaja-z-niektorych-swoich-siedlisk-231212010139>; 4.02.2024].
- Rybski J. (2023b). Śmieci w oceanie jest coraz więcej. Niektóre ośmiornice zaczynają się w nich chować. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/artukul/smieci-w-oceanie-jest-coraz-wiecej-niektore-osmiornice-zaczynaja-sie-w-nich-chowac-220321043512#osmiornica-w-szklanej-butelce>; 4.02.2024].
- Rybski J. (2023c). Tam i z powrotem. Kraby wielokrotnie odwracały kierunek swojej ewolucji, zmieniając środowisko życia. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/artukul/tam-i-z-powrotem-kraby-nieustannie-ewoluuja-i-zmieniaja-swoje-srodowisko-naturalne-231116034055>; 4.02.2024].
- Rybski J. (2023d). Te chemikalia zatruwają planetę. Zagrożonych jest ponad 150 gatunków na wszystkich kontynentach. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/artukul/te-chemikalia-zatruwaja-cala-planete-zagrozone-ponad-150-gatunkow-na-wszystkich-kontynentach-231019033418>; 4.02.2024].
- Rybski J. (2024). Zabijamy rocznie 80 milionów rekinów – tylko dla ich płetw. Znaczna część z nich to gatunki zagrożone. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/artukul/zabijamy-rocznie-80-milionow-rekinow-tylko-dla-ich-pletw-znaczna-czesc-z-nich-to-gatunki-zagrozone-240112014226>; 4.02.2024].
- Salik M. (2023a). Gigantyczna góra lodowa, jedna z największych w ostatnim czasie, oddala się od Antarktydy. Dokąd zmierza? *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/artukul/jedna-z-najwiekszych-gor-lodowych-oddala-sie-od-antarktydy-dokad-zmierzra-231128123330>; 4.02.2024].

- Salik M. (2023b). Islandia w stanie podwyższonej gotowości: lada chwila może tam wybuchnąć wulkan. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/arttykul/islandia-w-stanie-podwyzszonej-gotowosci-lada-chwila-moze-tam-wybuchnac-wulkan>; 4.02.2024].
- Salik M. (2023c). Na Antarktydzie płynęły kiedyś rzeki. Miliony lat temu ukształtowały tamtejszy krajobraz. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/arttykul/na-antarktydzie-plynely-kiedys-rzeki-miliony-lat-temu-ukszaltowaly-tamtejszy-krajobraz-231024013556>; 4.02.2024].
- Salik M. (2022). Nowy sposób na globalne ocieplenie? Naukowcy chcą użyźnić oceany z pomocą specjalnie zaprojektowanych nanocząsteczek. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/arttykul/nowy-sposob-na-globalne-ocieplenie-naukowcy-chca-uzyzniac-oceany-z-pomoca-specjalnie-zaprojektowanych-nanoczasteczek-221130030904>; 4.02.2024].
- Salik M. (2024). Zagłada wielkich małp. Dlaczego największe naczelne, jakie kiedykolwiek chodziły po Ziemi, wyginęły? *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/arttykul/zaglada-wielkich-malp-dlaczego-najwieksze-naczelne-jakie-kiedykolwiek-chodzily-po-ziemi-wyginely-240110122731>; 4.02.2024].
- Zambrzycka-Kościelnicka E. (2023). Globalne ocieplenie „kołysze” naszą planetą. Łączy się to ze wzrostem liczby morskich sztormów. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/arttykul/globalne-ocieplenie-kolysze-nasza-planeta-laczy-sie-to-ze-wzrostem-liczby-morskich-sztormow-231109022331>; 4.02.2024].
- Zdziebłowski Sz. (2024a). Śmieciowa dieta polskich bocianów. Zamiast żab niedopalki. Skąd to wiemy? *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/arttykul/smiecio-wa-dieta-polskich-bocianow-zamiast-zab-niedopalki-skad-to-wiemy-24011121910>; 4.02.2024].
- Zdziebłowski Sz. (2024b). Zanieczyszczenie światłem nasila się. Polskie niebo w nocy bywa jaśniejsze niż za dnia. *National Geographic. Polska* [<https://www.national-geographic.pl/arttykul/zanieczyszczenie-swiatlem-nasila-sie-polskie-niebo-est-w-nocy-jasniesze-niz-za-dnia-240108110439>; 4.02.2024].

Bibliografia przedmiotowa

- CLARIN-PL [<https://clarin-pl.eu/>; 4.02.2024].
- Ivakhiv A., Lopez A. (2024). When Do Media Become Ecomedia? W: A. López, A. Ivakhiv, S. Rust, M. Tola, A. Y. Chang, Ch. Kiu-wai (eds.). *The Routledge Handbook of Ecomedia Studies* (s. 19–34). London and New York.
- Kajtoch W. (2008). *Językowe obrazy świata i człowieka w prasie młodzieżowej i alternatywnej*, t. I, Kraków.
- Kieraś W., Kobyliński Ł. (2021). Korpusomat – stan obecny i przyszłość projektu. *Język Polski CI(2)*, s. 49–58.
- Maziarski J. (1966). *Anatomia reportażu*. Kraków.
- Ostrowska K. (2023a). Reportaż książkowy w świetle językoznawstwa statystycznego. Składnia, styl, gatunek. Kielce.
- Ostrowska K. (2023b). *Słownictwo wybranych polskich reportaży książkowych (2004–2018)*, t. I: Listy frekwencyjne. Kielce.

- Ostrowska K. (2023c). Słownictwo wybranych polskich reportaży książkowych (2004–2018), t. II: Klasyfikacja tematyczna. Kielce.
- Piasecki M., Szpakowicz S., Broda B. (2009). A Wordnet from the Ground Up. Wrocław.
- Pisarek W. (1972). Frekwencja wyrazów w prasie. Wiadomości – komentarze – reportaże. Kraków.
- Pisarek W. (2016). Słowa ważne i ważniejsze. *Przegląd Humanistyczny*, nr 3 (454), s. 12–20.
- Ruszkowski M. (2004). Statystyka w badaniach stylistyczno-składniowych. Kielce.
- Słowosieć [<http://plwordnet.pwr.wroc.pl/wordnet/team>; 4.02.2024].
- Wolny K. (1991). O poetyce współczesnego reportażu polskiego 1945–1985. Rzeszów.
- Żmigrodzki P. (red.). (2007). Wielki słownik języka polskiego. Kraków [<http://wsjp.pl>; 4.02.2024].

STRESZCZENIE

Artykuł ma na celu przedstawienie charakterystycznych dla gatunku ekoreportaży prasowego kolokacji na podstawie wybranych tekstów z czasopisma *National Geographic. Polska* z lat 2022–2024. Aby wykonać to zadanie, zostały zastosowane następujące metody: analizy korpusowej – utworzenie korpusu dwudziestu tekstów prasowych dotyczących tematyki ekologii, analizy ilościowo-jakościowej – wyekscerpowanie najważniejszych związków wyrazowych poprzez narzędzie Korpusomat z infrastruktury CLARIN-PL względem C-value. Wskaźnik C-value sporo mówi o istotności kolokacji dla danego korpusu; na jego podstawie można przewidywać ważność związków wyrazowych w innych tekstach prasowych. W ramach badania wyłoniono najistotniejsze dla gatunku ekoreportaży kolokacje ze wskaźnikiem C-value wynoszącym więcej niż 10,00 (>10,00), takie jak: *zmiana klimatu, globalne ocieplenie, zanieczyszczenie wód, góra lodowa, fala oceaniczna*. Oznacza to, że tematyka dotycząca zmian klimatu, globalnego ocieplenia, zanieczyszczenia wód, topnienia gór lodowych oraz wywoływania fal oceanicznych będzie stanowiła także ważny motyw w innych tekstach z gatunku współczesnego ekoreportaży prasowego.

Słowa kluczowe: związki wyrazowe, reportaż ekologiczny, zmiana klimatu, globalne ocieplenie